

Fehér Ágota–Bálint Ágnes

TEHETSÉGGONDOZÁS A PÉCSI REFORMÁTUS KOLLÉGIUMBAN RÉGEN ÉS MOST ÉVKÖNYVEK ÜZENETEI NYOMÁN

Oktatási-nevelési intézményeink kiemelt küldetése a diákok képességeinek kibontakoztatása, amely minden intézménytípusban annak szellemiségéhez igazodóan, személyre hangolt figyelem segítségével érhető el leginkább. Különleges szerepet töltenek be ebben a szolgálatban református kollégiumok, amelyek a családok társadalmi helyzetétől függetlenül, szélesebb körben is második otthon tudtak biztosítani a tanulni és emberségben is gyarapodni kívánók számára.

A Pécsi Református Kollégium jogelődje 1916 szeptemberében, „a reformáció 400 éves évfordulójának emlékére alakult meg”.¹ Az akkor Siklóson Felső-baranyai Református Egyházmegye Polgári Leány és Fiú Iskolája és Internátusaként működő intézmény épületében 1929-ig tartózkodhatott, ekkor az épület állapota miatt nem volt lehetséges a felújítás, így a további működés sem. A Pécssett élő reformátusok gyermekeik számára mégis fontosnak tartották a további működést, így az iskola az Internátussal együtt Pécsre települhetett át. 1930 szeptemberében mindezt megindulhatott a Felső-baranyai Református Egyházmegye Református Leánynevelő Intézetében való oktatás, amely 1948-ig, az államosításig működhetett. Levéltári irat alapján² 1948. december 18-án az ingatlan teljes egésze állami tulajdonba került, az egyházi nevelésből állami oktatás lett.³

Az államosítás, majd a rendszerváltás után 1992-ben a Kodály Zoltán Gimnázium keretén belül indulhatott el egy református osztály. A „Pécsi Refi” gyökereit jelentő megnyitott kapuk egy kislétszámú osztályt, egy állami gimnázium keresztyén tagozatát jelentették. Azóta jelentős infrastruktúra-fejlesztéssel, a gimnáziumi képzést követően általános iskolai, majd óvodai csoportok is indulhattak,

¹ HOPPÁLNÉ ERDŐ Judit–KISSNÉ MAKRA Ildikó–KOVÁCH Péter (szerk.): *A Pécsi Református Kollégium Gimnáziuma, Szakközépiskolája, Szakiskolája, Általános Iskolája és Óvodája Jubileumi évkönyv 2010–2016.*, Pécsi Református Kollégium, Pécs, 2016. (Továbbiakban HOPPÁLNÉ ERDŐ–KISSNÉ MAKRA–KOVÁCH, 2016.)

² Uo. 12.

³ Amíg a XX. század első felében a lelkészek váltak tanítókká, készítették fel a gyermekeket egyházi és nemzeti ünnepekre, megemlékezésekre, egyúttal a közművelődési előadásokat is tartottak, valamint a világháború pusztításait követően is közvetlen szerepük volt a lelki építkezésben. A kommunizmus térhódításával, a marxista ideológia ateizmusával azonban a keresztyénség üldözendővé vált, az egyházak elvesztették földjeiket, a küldetésük megvalósításához szükséges feltételek ellehetetlenültek, az államnak való kiszolgáltatottság állapotában a tanítók-tanárok fizetése is egyre nagyobb nehézséget jelentett. Az egyházi iskolák mellett presbitériumok sokasága kiállt, állami támogatás nélkül is vállalva a fenntartás költségeit, ám 1948. június 16-án az Országgyűlés elfogadta a nem állami iskolák államosításáról szóló XXXIII. törvényt, s ezzel a több száz éves iskolarendszert gyökereitől elvágták. 1990-ig csak a Debreceni Református Kollégium maradt meg. (Az összegzés Kis László református lelképásztor írása nyomán készült. In: BALOGH János–KOVÁCH Péter (szerk.): *A Pécsi Református Kollégium évkönyve 2016–2020.*, Pécsi Református Kollégium, Pécs, 2021, 81–85. (Továbbiakban BALOGH–KOVÁCH, 2021.)

jelenleg három településen mintegy 1200 diákkal, az óvodától az általános iskola és a középiskola tagintézményein keresztül, majd 1996-tól internátussal is kiegészülve teljesíti küldetését, immár „a történelmi református kollégiumi struktúra hagyományos alapfeltételeit”⁴ teljesítve.

Az intézmény az azóta eltelt évek során „a hagyományos református keresztyén nevelés erős bástyája lett. ... hatása az egész országra kisugárzott és kisugárzik”.⁵ Írásunkban a Pécsi Református Kollégium ezen példaadó küldetésének kibontakoztatását tekintjük át abból a szempontból, hogy hogyan valósul meg a tehetség gondozás ebben a különlegesen összetett intézményrendszerben. Forrásként az intézmény évkönyveit elemezzük a témához kapcsolódó bejegyzések, írások tartalomelmzésével, hiszen ezek által kiváló megvilágítást kapunk az oktató-nevelő munka értékeiről, pedagógiai üzeneteiről, célkitűzésekről és megvalósításuk lépcsőfokairól, valamint azok háttérében a személyes példák és gondolatok megerősítő értékeiről. A Pécsi Református Kollégium évkönyvei 1992 óta követik nyomon és összegzik az intézmény eredményeit, szellemiségét és gyarapodásának főbb állomásait: az 1992–2002 közötti első kiadás 10 év eredményeit ölelte fel, majd négyévenkénti kiadásban.

A keresztyén szellemiség mint érték

Minőség – kegyelem – hála és remény

Az intézmény első, 1992–2002 közötti időszakot átölelő évkönyvét Dr. Hoppál Péter főigazgató úr az első fáradozások gyümölcsözésének háttérében álló együttes munkálat fontosságát emelte ki, „a lelki-szellemi-fizikai alma mater ... összetartozás-élményét”⁶ állította gondolatai középpontjába, s mondott köszönetet ennek megvalósulásáért. Bizonyos, hogy az első tíz esztendő alapjainak lerakásában mindenkire szükség volt, mindenki lelki erőforrásaira és a bizakodásra abban, hogy egy olyan vidéken, ahol a protestáns szemlélet szerepe az 1800-as években erősödhetett meg, egy református iskolának helye van. Peterdiné Molnár Judit lelkész a Biblia megerősítő üzeneteiből az okosság és a szelídség szerepéről szóló példázatot emelte ki⁷, amely egyaránt kifejező és megerősítő az intézmény tudásátadásban és emberré formálásban is jelentős szerepéhez kapcsolódóan.

Mindezekre az alapokra is építve a legújabb, 2016–2020 közötti időszakot felölelő évkönyvben Győrfi Bálint, a Baranyai Református Egyházmegye esperese szavaival a Pécsi Református Kollégium intézményének értékét „a benne élők és dolgozók *minőségi jelenléte és munkája* teszi igazán értékessé, elismertté. Egyházi oktatási intézményünkben ez az emberi jelenlét – a biblikus gondolkodás

⁴ HOPPÁLNÉ ERDŐ–KISSNÉ MAKRA–KOVÁCH, 2016, 10.

⁵ Uo. 9.

⁶ HOPPÁL Péter–SZABÓ Gábor (szerk.): *A Pécsi Református Kollégium Gimnáziumának és Általános Iskolájának jubileumi évkönyve 1992–2002.*, Pécsi Református Kollégium Gimnáziuma és Általános Iskolája, Pécs, 2002, 5. (Továbbiakban HOPPÁL–SZABÓ, 2002.)

⁷ Ímé, én elbocsátlak titeket, mint juhokat a farkasok közé; legyetek azért okosak, mint a kígyók, és szelídek, mint a galambok. (Mt 10, 16)

szerint – Isten képviselőjében való járás feladatával párosul.”⁸ Kiemeli továbbá, hogy mindenki, aki a Pécsi Református Kollégiumban dolgozik, átélheti, ő is Isten szeretett gyermeke.

Kegyelmi ajándékként valósulhat meg az intézmény lelkészeinek támaszával való közvetlen találkozás lehetősége, amely által „ki-ki megtalálhatja azt a hangot, melyben megérezheti az Isten emberi életeket féltő szeretetét. Ez a „felfelé” tekintés teszi hitelessé az Intézmény falai között dolgozó pedagógust és formálja hitében és jellemében az itt tanuló diákokat is”.⁹ A Biblia üzenete segítséget nyújt annak átélésében, hogy az itt formálódó emberi kapcsolatok mélyebb üzenettel is bírnak, magukban hordozzák a Gondviselés szerepét, a Lélek támaszát. „A Lélek hangja, amely mint felkiáltójel felfelé, Krisztusra mutat, de lefelé is, azaz reánk. Jelzi, hogy fent a hangsúly, lent a pont. Egyszerre mutat a tökéletes Istenre és a tökéletességre vágyó emberre. Alázatra és egyszerre öntudatosságra nevel, ami Isten és egymás felé vezet, szolgálatra indít. Értéket teremt.”¹⁰

Ennek a lelki kapaszkodónak is fontos szerepe van abban, hogy az intézmény a legutóbbi esztendőben új intézménytípussal bővült: Alapfokú Művészeti Iskolával, valamint a felsőoktatáshoz kapcsolódóan a Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Karával is egyre intenzívebb szakmai kapcsolatrendszer bontakozhat ki, immár a tehetséggondozó tevékenységek gazdagításával. Mindennek a református kollégiumok történeti szerepének teljesebb képviselője és kibontakoztatása szempontjából is fontos értéke van, mindemellett megerősítik a minden nehézség közben is történő előrehaladásért való *hálaadás* szerepét, amely ugyancsak lényegi része a Biblia szavai szerinti küldetésnek. „Minden eddig elért eredményért neki adunk hálát és Őt dicsőítjük. Valljuk: az Ő házanépe vagyunk. ... A Pécsi Református Kollégium falai között ezzel a felfelé tekintéssel, és zsoltáréneklésre indító hálával és reménnyel a szívben történhetett az építkezés a múltban, melynek során megélt igazság lett, hogy nem a mának élünk, hanem távlatosan gondolkodva Istennek dicsőségére és embernek javára.”¹¹

Ezt a lelki útvalót bocsátja szavaival Dr. Kádár Péter főigazgató úr is az intézmény pedagógusai és diákjai számára a legújabb, 2016–2020 közötti időszakra vonatkozó évkönyvben: „A XXI. század magyar, európai keresztyéneiként életesebb célt nem is tűzhetnénk magunk elé, minthogy ezt a két tulajdonságot elsajátítsuk Mesterünktől: a szelídséget Isten és ember iránt, és az okosságot a világ dolgaiban.”¹²

A keresztyén lelkületnek lényegi meghatározója a *jövő felé vezető előrehaladás, fejlődés támogatásában a múltba való építkezés*, annak megvalósult eredményeinek tudatos megerősítése és a *hála átélése* az utat kísérő támasz forrása irányában. Egy oktató-nevelő intézmény életében mindezt eredendően a tudás, az

⁸ BALOGH–KOVÁCH, 2021, 7.

⁹ Uo. 7.

¹⁰ Uo. 7.

¹¹ Uo. 8.

¹² Uo. 12.

ismeretszerzés támogatása kell kísérje, egyúttal ahogyan a bibliai példázat is kifejezi, mindez csak a szelíd emberség megtartásával válhat teljessé.

Az évkönyvek oldalain a *lelkület megerősítését* az intézmény vezetőségének további szavai is szépen kifejezik: a legújabb, 2016–2020. évi kötetben Hoppál Mihály, a Pécsi Református Kollégium Igazgatótanácsának elnöke szavai például kiemeli: „Azt kérjük és várjuk a Pécsi Református Kollégium vezetőitől, tantestületeitől, hogy naponkénti eredményes, megbecsült pedagógiai munkájuk mellett mindig tekintsék feladatuknak a jövő hitét megélő értelmiségének utánpótlását és a leendő gyülekezeti tagok nevelését személyes példaadással. ... [bizakodva abban is, hogy] új Noé bárkájaként menedéket szolgálhat a ránk bízott gyermekeknek és fiataloknak, átmentve keresztyén, nemzeti és egyetemes emberi értékeinket egy a mainál reményteljesebb jövőt építő kor számára!”¹³

A múlt értékeire való építkezés, egyúttal a hitbéli megerősítés által jövő felé tekintés rendszeresen megjelenik az évkönyv további oldalain is. Az alapító Bóka András esperes különleges személyiségére való visszatekintésében például így ír Bereczky Ildikó lelképítész: „reménység ellenére való *reménység*”¹⁴ kísérte munkásságát, amely mindannyiuk számára jelentős üzenetként szolgál a későbbi küldetésekben való kitartás megerősítésében is. Csak a remény által valósulhatott meg az intézmény fejlődése, amely eleinte az infrastruktúra megalapozásában, ám mindeközben folyamatosan a szellemiség támaszaként és bontakozásaként is rendszeresen megmutatkozott. Az általános iskolai tagintézmény 10 éves fennállására is visszaemlékező, 2002–2006. évi évkönyvben Peterdiné Molnár Judit lelképítész kiemeli: az előrehaladás, az intézmény bővülése hálával követendő: „A hála legyen az első szavunk”¹⁵, egyúttal reménységet hordoz, hiszen aki eddig is megsegítette a fejlődést, „az ezután is mellettünk áll majd”¹⁶.

Az évkönyvek oldalain emiatt is térhet vissza az *építkezés konkrét és szimbolikus jelentésstartalma*, valamint az építők összetartásának megbecsülése és lelki töltekezés megélése mindezek által: az 1992–2002. közötti időszak évkönyvében „a magyar református keresztyén értékrend bástyája”¹⁷-ként való említés, majd 2002–2006. évkönyvében „lelki házzá való épülés ... közösséggé való formálódás ... összefogás, hivatás- és küldetéstudat”¹⁸ kerül kiemelésre. 2006–2010. évkönyvében: „Építsük ki ... annak tudatát, hogy célunk az értelmes fejlődés testiekben-lelkiekben, a nemes tudás ... A krisztusi személyiség legyen a követendő példa ... a tudatos építés és fejlesztés szándéka ... Nincs ugyanis kultúrateremtésre

¹³ Uo. 10.

¹⁴ Uo. 13.

¹⁵ ÁCS Marianna–SZIGETHI Katalin (szerk.): *A Pécsi Református Kollégium Gimnáziumának és Általános Iskolájának évkönyve 2002–2006.*, Pécsi Református Kollégium Gimnáziuma és Általános Iskolája, Pécs, 2006, 10. (Továbbiakban ÁCS–SZIGETHI, 2006.)

¹⁶ Uo. 10.

¹⁷ Preambulum Hoppál Péter igazgató szavaival, In: HOPPÁL–SZABÓ, 2002, 5.

¹⁸ Preambulum Dr. Hoppál Péter főigazgató szavaival, In: ÁCS–SZIGETHI, 2006, 9.

lehetőség, ha annak nincs belső lelki töltete, Istentől adott szellemi gyökere.¹⁹ Mindezzel a belső töltekezéssel együtt az építkezés elvezethet az otthonosság élményéhez, amely nélkül bizonyosan nem valósulhatna meg az intézményhez való kötődés mélysége sem teljes értékűen – ahogyan a 2010–2016. évi évkönyvben a fenntartó nevében Kovács János, a Baranyai Református Egyházmegye esperese kiemeli: „Mindenben csak azon az úton járjatok, amelyet megparancsolt nektek Istenetek, az Úr, hogy élhessetek, jó dolgokat legyen, és hosszú ideig lakhassatok azon a földön, amelyet birtokba vesztek.” (5Móz 5, 33)²⁰

A keresztyén pedagógus szerepe

Az alapítók munkásságának megbecsülése az évkönyveknek további fontos üzenete. Nagy Péter lelkészre való visszatekintés során az ő egyik írása jelenik meg a 2016–2020. évkönyvben, amely már címében is kifejezi a református tanítók lelki támaszát és küldetését: „A pedagógus mint tanítást végző ember: felülről, a Szentháromság Isten által tanított ember”.²¹ Főbb tételeit a református-keresztyén tanító szerepéhez kapcsolódóan a következőkben foglalhatjuk össze.

A református tanító *bibliikus, hitvallásos kegyességű ember*, aki a Szentírás teljességét átéli. A Biblia megismerése az identitásának megerősítésül szolgál, átadása már óvodáskortól támaszul szolgál a gyermekek lelki fejlődésében. Az Egész megismerése hozzájárul ahhoz, hogy a későbbi élethelyzetekben legyen miből meríteni, további kapaszkodók forrásává válhasson a személy számára. A Biblia pedig az Atya, a Fiú és a Lélek szentháromságának munkájáról beszél, egy keresztyén pedagógusnak tehát a *Lélek támaszának* megélése és átadása is lényegi küldetése.

A világ rendje az ember számára belül is rendet teremt, a Biblia üzenetei így lényegi támaszul szolgálnak, teremtenek és eligazítanak. A felnövekvő gyermekek számára a *rend megélése* otthonukban, családjukban és az iskolájukban is nélkülözhetetlen volna fejlődésük megfelelő alakulásához. A Biblia üzeneteivel kísért felnövekedés pedig a rendnek nemcsak felismeréséhez, hanem követéséhez, ahhoz való igazodáshoz is kapcsolódik, így hosszabb távon is segítségül szolgál a fenntartásában, az emberi kapcsolatok formálásában. A teremtés történetének megismerése, mélyebb megélése is közelebb segít a teremtett világ védelméhez, és életünk dolgainak a teremtés rendjében való elhelyezéséhez.

A pedagógusoknak fontos küldetése a bűn-bűnösség és ahhoz kapcsolódóan a *kegyelem* megismertetése. Adott cselekedethez kapcsolódóan lényeges a gyermekek felé kifejezni, hogy vannak határok, amelyeken belül szükséges

¹⁹ Előszó Peterdi Dániel lelkipásztor szavaival, In: ÉLIÁS Katalin–KISSNÉ MAKRA Ildikó (szerk.): *Pécsi Református Kollégium Gimnáziumának, Általános Iskolájának és Óvodájának évkönyve 2006–2010.*, Pécsi Református Kollégium Gimnáziuma, Általános Iskolája és Óvodája, Pécs, 2010, 9. (Továbbiakban ÉLIÁS–KISSNÉ MAKRA, 2010.)

²⁰ HOPPÁLNÉ ERDŐ–KISSNÉ MAKRA–KOVÁCH, 2016, 9.

²¹ BALOGH–KOVÁCH, 2021, 14.

maradni, s mindennek az ő szülei, családjuk számára is lényeges iránymutatóként kell szolgálni. A Biblia üzenetei is szabályok formájában testesülnek meg, s válnak a betartás mércéjévé, az iránymutatók ismerete pedig hozzásegít ahhoz is, hogy az elkövetkező hasonló bűnök megelőzhetőek lehessenek. A bűnösség megtapasztalása mindemellett abban is segítséget nyújt, hogy a gyermekek más kérdéseikkel és élethelyzeteikben is az evangélium felé fordíthassák tekintetüket: a megjelenő példák és a megerősített iránymutatók hasznos támpontot jelenthetnek számukra.

A Biblia szavát olyan személyeknek fontos képviselni és átadni, akik a gyermek számára *biztonságot* jelentenek, s ha a pedagógusok meg tudják teremteni ezt a légkört, akkor az iskola az *otthonosság élményének* forrását is nyújtja. Ilyen légkörben a lelki kapaszkodók a képességek kibontakoztatásának ugyancsak nélkülözhetetlen forrásaivá válhatnak, mindez pedig kiemelt szerepet kap a tehetséggondozás megvalósításában.

A keresztyén pedagógus személyiségét átöleli a szeretetszolgálatra való készség, s ennek részeként is a *hála* megtapasztalása: addig nem lehetséges mást motiválni, ameddig a pedagógus saját cselekedeteit nem a hála kíséri. Az odaszánás, „a hála motivál igazán... a hálaadás megújuló energiaforrás... a lelki erőforrás, ha annak a hála a motivációja, akkor az nem fog kimerülni”.²² Mindennek ugyancsak lényeges szerepe van a tehetségek gondozásában is, akik számára bizonyos eredmények eléréséhez hosszabban is ki kell tartani, s ha az úton megállnak, mert elfáradtak, vagy mert messzinek tűnik a cél, akkor nem fognak tudni elérkezni sem a magasabb szintű eredményekhez. Lényeges kifejezni, hogy az általuk elért eredmények, sikerek hátterében az ő saját erőforrásaik azáltal is gyarapíthatóak, ha időről időre megállnak, és hálát adnak azért is, ami odáig megsegítette az eljutásukat. Ezáltal tudatosíthatóbb mindaz, ami megvalósult, s amelyre így építve a továbbhaladás szintén lehetségesebnek érezhető.

A hála pedig szorosan összekapcsolódik azzal az élménnyel, hogy az ember mindig az ő *Gondviselőjéhez tartozik*. A „növekedés kegyelmét”²³ is csak egy „felülről vezérelt”²⁴ ember élheti át igazán, aki a Szentlélek és a bibliai Ige szellemében, annak vezetése szerint él. Ha a keresztyén pedagógusok a gyermekek családja mellett szívesen merítenek illeszkedő gondolatokat a Bibliából, akkor azoknak üzenete belsővé válik, és későbbi hasonló élethelyzetben is könnyebben idéződik fel, ezáltal pedig támaszt jelenthet. Amennyiben a tehetségek segítésének folyamatát is bibliai gondolatok kísérhetik, úgy akár nehezebb küldetések átmeneti megakadások során is visszaidézik az élet alapvető igazságait, amelyek kilendíthetik a megakadást is annak gödréből, ezáltal közelebb segíthetnek a képességek teljesebb körű kibontakoztatásához.

²² BALOGH–KOVÁCH, 2021, 19.

²³ Uo. 20.

²⁴ Uo. 20.

A keresztyén ember „önmagát mindig Isten igéjének tükrében vizsgálja”.²⁵ Egy református intézmény életét a mindennapokban is közvetlenül kíséri ez a lelki támasz, az intézmény szellemisége pedig az ott munkálkodók által válhat teljessé. Mindezt a következőkben összegezzük a református karakter főbb meghatározóit, amelynek fontosságára a legutóbbi, 2016–2020. évkönyv is kiemelt figyelmet szán Nagy Péter lelkész illeszkedő gondolatainak közlésével. Forrásául Békési Sándor gazdagabb értelmezése szolgált, így a következőkben ennek nyomán foglalkozunk össze a *református karakter sajátosságait*.²⁶

1. Lényeges az Igével élnie minden napon, annak értelmezése során pedig a tanító egyház közösségének gondolatait is nélkülözhetetlennek tartja.
2. A lelkiekben szabad keresztyén ember lelkiismerete szerint cselekszik, egyúttal ebben is létkérdés számára: az Istennek hálás élet megvalósítása.
3. A szabadság és a lelkiismereti függetlenség mellett is „lélekben és igazságban való tisztelettel”²⁷ tekint Istenre, ennek részeként imádságban is kifejeződő „belső istentisztelet”²⁸ vezérli. Mindez a belső elmélyülés pedig sokkal lényegesebb, mint a külsőségek követése, s ugyancsak kiemelt üzenetet hordoz az elmélyülésre kész tehetségek képességeinek kibontakoztatásához kapcsolódóan.
4. A keresztyén embert a tökéletesedés elve, lehetősége hajtja élete teljességében, amely mindennapos önvizsgálatról és általa is a megszentelődés megtapasztalásáról szól, élethosszig tartó folyamatban. A küldetésstudatnak pedig része a tradíció komolyan vétele és a közösségi küldetésstudat is.
5. Embertársaink tiszteletben tartása szorosan összefügg a türelem, a türelmesség gyakorlásával, amely ugyancsak közvetlen segítséget nyújt a gyakran hosszabb időt igénylő képesség-kibontakoztatás eredményre vezetéséhez.
6. A puritán, tiszta és egyszerű életvitel által a mértékletesség értéke valósítható meg, amelyben egyúttal az alázatosság, az engedelmesség is megmutatkozik. A puritánság egyfajta összeszedettséget is megsegíthet, ezáltal a célzott elmélyülésnek megvalósulásában szerepet kap, amelynek mélyén egyúttal a bölcsességnek, a hálának és egyfajta belső örömmel forrásává is válhat. Szép párhuzam ragadható meg mindezt tehetségeink kibontakoztatásának folyamatával, melynek során gyakran ugyancsak a letisztult figyelem, a lényegi forráshoz, a gyökerekhez való visszatérés, azok megerősítése nyújt segítséget az előrehaladásban.
7. A tanítás figyelembe vétele, a hit és a tudás folyamatos gyarapítása iránti elköteleződés. Az elmélyülés igénye befogadóvá tesz a megismerés, a tudás gyarapítása irányában, mindez azonban nem választható el a hit szerepétől, hiszen a keresztyén ember a világ működésében is megtalálja az eredendő meghatározó isteni rendet.

²⁵ BÉKÉSI Sándor: *A református karakter* = Confessio, 2018/1. <https://confessio.reformatus.hu/v/a-reformatus-karakter/#page1> [2021. 12. 20.] (Továbbiakban BÉKÉSI, 2018.)

²⁶ Az összegzés BÉKÉSI, 2018. alapján készült.

²⁷ Uo.

²⁸ Uo.

Mindezen lelki támasztékok a hitbéli elköteleződés hű kifejeződései, az elmélyülés, a türelem, a tisztelet, az alázat és a tudásbeli gyarapodás a református karakter erőforrásaiként fontos kapaszkodót nyújtanak az egyén számára. Segítségét jelentenek a képességei kibontakoztatásában, így a tehetséggondozás forrásaiként is fontos alapul szolgálnak csakúgy, mint a keresztyén szellemiség további meghatározói: a megvalósult eredmények tudatosítása és az értük való hálaadás, a rend, a kegyelem, a biztonság és a gondoskodás megtapasztalása, egyúttal a reménység szerepe a további eredmények megvalósulásának háttérében. A következőkben kiemelten a tehetségek segítségének küldetéséhez kapcsolódóan tekintjük át a keresztyén szellemiség főbb üzeneteit, általánosabb iránymutatóit, majd intézményi specifikumait a Pécsi Református Kollégium évkönyveire építve.

A tehetséggondozás keresztyén szemlélete

Keresztyén oktatási-nevelési intézményként a Pécsi Református Kollégium elkötelezett a legkülönbözőbb életkorú gyermekek, tanulók minél sokrétűbb tudás- és készségbeli gazdagításában, lehetőségek biztosításában önmaguk kibontakoztatásához, s az eredmények háttérében szükséges lépéssorok megtételét közvetlen támasz nyújtásával, példaadással kíséri. Ily módon az intézmény kifejezi a környezet formálásának szerepét a tehetségek kibontakozásának háttérében, hiszen bizonyos, hogy erre a közvetlen kísérésre szükség is van az út megfelelő bejárásához.

A tehetséggondozás megvalósulása mindemellett lényeges bibliai üzenetre is épül. Tekinthezünk rá a talantumok példázatához kapcsolódóan, ezáltal megerősítve a gyarapítás érdekében teendő munkálatot az egyszerű megőrzés helyett. Teológiai szemlélettel tekintve ugyanakkor a bibliai összefüggésekre, kirajzolódik, hogy a példázatbeli talantum inkább nem egyénre, hanem népközösségekre értendő, pl. zsidóság, samaritánusok. „Amiben analógia mutatkozik, az a példázat üzenetének egyfajta etikai alkalmazási lehetősége. Az analógia abban áll, hogy amit Istentől kapnak az emberek akár közösségként, akár egyénenként, azt forgatniuk kell, azzal teendőjük van, és azzal el is kell számolniuk az ajándékozó előtt.”²⁹

Összességében mindezt a tehetségre vonatkozó meghatározás inkább két másik bibliai fogalom érintődését hordozza magában:

- a hokmáh vagy *bölcsesség* fogalomköre utal arra, hogy Istenhez mint az élet forrásához és magához az élethez értelmes hozzáállással szükséges viszonyulnunk, s amennyiben ez megvalósul, akkor lehet helyünk a világban, bánhatunk jól a kapott ajándékokkal, és követhetjük szelíden a számunkra elrendelt utat;

- a *logosz* pedig az isteni Lelket és alkotóerőt is magában hordoz, ezáltal segít Isten akaratának teljesítésében, vagyis a kapott kegyelmi *ajándék* közösség érdekében kifejezett megvalósításában.

Mindezekre építve szoros összefüggés mutatkozik a tehetséggondozás további bibliai gondolatartalmi között, így a hozzáértésként, a különleges adott-

²⁹ Kádár Péter: *Hozzájárulás a tehetség fogalmának biblikus értelmezéséhez*. In: BALOGH-KOVÁCH, 2021, 63.

ságok adományként való megmutatkozása, amelyek képességeket mozgósítanak és tevékenységekben fejeződnek ki, reménység szerint a közösség javát is szolgálva.³⁰

A bibliai példázat megfogalmazásában mindemellett benne rejlik: „kinek-kinek *képessége szerint*” (Mt 25, 15) Mindez pedig arra is rámutat, hogy egyesek egyik, mások másféle képességekkel rendelkeznek, így annak kérdése is, hogy ki mire alkalmasabb, miben tehetségesebb, nagy egyéni különbségekkel bír. Az intelligencia többszörös modellje³¹, valamint a kompetenciaalapú pedagógia törekszik az egyén középpontba helyezésével széles körű lehetőséget nyújtani számára a benne rejlő képességek kifejezésére. Ahogyan „az Ige testté lett, közöttünk lakott” (Jn 1, 14), úgy fontos a gyermekek számára is rájuk hangoltan átadni a tananyagot, valamint minél sokszínűbb lehetőséget és segítséget nyújtani készségeik kibontakoztatásához.³²

A bölcsesség mint kegyelmi ajándék így tehát megkülönböztető erőként szolgál, különleges út bejárását és eredmények megtapasztalását hordozza az érintett számára. Amennyiben a tehetségsegítő munkát figyelembe veszi az egyén számára kijelölt feladatot és segítséget nyújt a követésében, azzal mind a személyiség, mind közösségének fejlődése megmutatkozhat. Dr. Kádár Péter főigazgató úr szavaival: „Tehetségének kifejtése révén válhasson azzá, akinek őt Isten szánta, s ebben megtalálja élete kiteljesedését, és azt a kiváltságos utat, amelyet Isten szeretete nyit előtte, amelyen mások számára is áldássá lesz.”³³

A Pécsi Református Kollégium tehetséggondozó tevékenységei ennek a kiteljesítő útnak bejárását a gyermekek, a szülei és a pedagógusok közösségében valósítja meg. A Heidelbergi Káté 55. nyomán Sümegi Péterné internátusvezető, Tehetségpont-koordinátor megerősíti: „mindenki tekintse kötelességének, hogy ajándékaival a többi tag javára és üdvösségére készséggel és örömmel szolgáljon. ... Ezt a küldetést úgy tudjuk leghatékonyabban betölteni (szolgálni), ha azzal a lelküllettel szolgálunk, eredményeivel, így az évkönyvekben megjelenő jellegzetes igei szakaszokra is fontos szempontként tekinthetünk.

Az első, 1992–2002. évi évkönyv a legfőbb forrásra, a legerősebb gyökér irányába fordítja az olvasó figyelmét amelynek eszköze, motorja az öröm, a készség és az alázat. Ezekkel az eszközökkel lehet ugyanis azt a bizonyos fejlesztő szabadságot megteremteni ... a szabadság kibontakoztatásának pedig legnagyszerűbb biztosítója a tehetség.”³⁴

³⁰ Uo. 64.

³¹ KRISTEN, Nicholson-Nelson: *A többszörös intelligencia*, Szabad Iskolákért Alapítvány, Bp., 2007.

³² KODÁCSY Tamás: *Tehetség és kompetencia a Bibliában* = Magyar Református Nevelés, 2010/3. 2–10. http://rpi.reformatus.hu/hatteranyagok/MRN/MRN3_170x238_Belivek_2010Okt_Press.pdf [2021. 12. 10.]

³³ BALOGH–KOVÁCH, 2021, 66.

³⁴ Uo. 68.

Tehetségek segítése a Pécsi Református Kollégium évkönyvei nyomán

A kibontakozás támogatása a hitbeli elköteleződés megerősítésével

Az intézmény életének főbb történéseit összegző évkönyvek hűen mutatják be az adott időszak megvalósult eredményeit, az infrastruktúra, a tagintézmények bővülésének és ezzel a megszületett szellemi javaknak gyarapodását. Keresztyén intézményként természetes, hogy a *Biblia üzenetei* is mindannyiszor idézésre kerülnek az évkönyvek oldalain, egyúttal szorosán összefonódnak a történelem folyamataival, eseménysorával és, megállásra mint megszentelt pillanatra, kairoszra tekint, s a következő gondolatot ragadja ki Hoppál Péter igazgató úr a Bibliából: „Ő él!” (ApCsel 1, 3).³⁵ Vezérelvként és támaszként mindenki számára a saját gyökereiben való megkapaszkodás lehetőségét nyújtja, amellyel saját további útjainak bejárása is könnyebbé válhat.

A 2002–2006. évi évkönyvben Dr. Hoppál Péter főigazgató úr összegző gondolatai a Magyarországi Református Egyház címerében is szereplő vezérigét állítják középpontba: „Ha az Isten velünk, kicsoda ellenünk?” (Róm 8, 31)³⁶ Ezzel az adódó próbatételekben nyújt további kapaszkodót, és megerősíti, hogy akadály esetén is fontos kitartani, nehezebben megválaszolható kérdések, megoldhatatlannak érzett feladatok esetén sem szabad feladni, hiszen sosem vagyunk egymagunkban. Mindenki a saját belső útjait is járja, s főleg kiemelkedőbb képességű személyiség számára lehet fontos akár az elzárkózás is társaitól, mégis, fontos megerősíteni, hogy ő sincs egyedül.

A 2006–2010. évi évkönyvben Dr. Hoppál Péter főigazgató úr által többek között kiemelt gondolat: „Mert nem a félelemnek lelkét adta nekünk az Isten, hanem az erőt, a szeretet és a józanság lelkét.” (2Tim 1, 7)³⁷ Mindenki hálás lehet azért a támaszért, amely gyengébb pillanataiban, elbizonytalanodása esetén nem feladásra készíti, hanem új kapaszkodó keresésére. Egy kibontakozásra vágyó személyiség útja sem csak egyenesen előre vezethet, hanem adódhatnak hullámvölgyek, s a tehetségek útját kísérő pedagógus szerepe ekkor a legfontosabb: a lelki erő megtámogatása, szeretettel, érzelemgazdag, biztosságot nyújtó kapcsolat biztosítása, mindeközben pedig a tudatos átgondolás megsegítése.

A 2010–2016. évi évkönyvben az intézmény küldetésének és eredményeinek bemutatását Kovács János, a Baranyai Református Egyházmegye esperese a következő bibliai üzenettel nyitotta meg: „Akik az Úrban bíznak, erejük megújul, szárnyra kelnek, mint a sasok, futnak és nem lankadnak meg, járnak és nem fáradnak el.” (Ézs 40, 31)³⁸ A tehetséggondozás folyamatában bízhatunk az érintettek belső erőforrásaiban, lendületében, elköteleződésében az adott képesség vagy szakterület magas szintű kibontásában. Mégis, időről időre segítséget jelenthet a „szárnyra kelés” támogatása, felidézve tehát a célt és akár az addig megtett utat,

³⁵ HOPPÁL–SZABÓ, 2002, 5.

³⁶ ÁCS–SZIGETHI, 2006, 9.

³⁷ ÉLIÁS–KISSNÉ MAKRA, 2010, 11.

³⁸ HOPPÁLNÉ ERDŐ–KISSNÉ MAKRA–KOVÁCH, 2016, 9.

eredményeket. A továbbhaladás könnyebbé válhat mindezek tudatosításával, s új erőforrások meríthetők mindehhez.

A 2016–2020. évi évkönyvben a fenntartó nevében Gyórfi Bálint, a Baranyai Református Egyházmegye esperese által megerősített bibliai üzenet a következő: „Mert minden háznak van építője, aki pedig mindent felépített, az Isten az.” (Zsid 3, 1–4)³⁹ A gyermekekben rejlő képességek kibontakoztatására nem tekinthetünk feltétlenül és mindenki számára könnyű folyamatnak. Hosszabb távon is esetenként nehezebben válhatnak valóra az eredmények, ugyanakkor bizonyos, hogy a megfelelő érzelmi alapok biztosítása lényeges kapaszkodót jelent. Érzelmi támasztékot pedig egyaránt nyújthat a gyermek számára biztonságélményt erősítő pedagógus, valamint a legfőbb „építőként” a Gondviselő.

A Pécsi Református Kollégium intézményében a hitbéli támasz átélése a tanévek ún. *csendesnapjain* is megtapasztalható. „A Biblia azt mondja az emberről, hogy úgy élhet harmóniában, ha Teremtőjével szoros kapcsolatban él. Ezek az alkalmak lehetőséget adnak erre.”⁴⁰ „Az elcsendesedés, egy-egy témában való elmélyülés, az Istenre figyelés „sűrített” lehetőségei ezek a napok ... meghatározó lehetőség ez tanár-diák számára egyaránt.”⁴¹ Mindez megvalósul napkezdő áhítatok formájában is, ám a csendesnapok további elmélyültebb témafeldolgozásoknak is teret engednek. Témák között szerepet kapott többek között a Miatyánk imakert, ami a hálaadásnak fontos alkalmává válhatott, valamint a kegyelmi ajándékok, melyek által megerősíthetjük az intézmény tehetségre irányuló sajátos figyelmét is, amelyet ugyancsak ajándékként élhetünk át, így kell megbecsülnünk. Hasonlóan fontos témaként bontakozott ki a Változás, valamint az Idő témája, mintegy lehetőséget adva arra, hogy tudatosan is minél hasznosabban segíthesse a személyiség eszköztárának és eredményeinek találkozását.

Az évkönyvekben helyet kapnak továbbá olyan rendezvények, amelyeknek ugyancsak lényeges küldetése van a lelkiület megtapasztalásában, így többek között Kárpát-medencei bibliaolvasó nap, Baranyai Református Diákok Találkozója, ún. KÁTÉ-program, Bibliaóra, Egyházmegyei Ifjúsági és Konfirmandus Találkozó, Protestáns Iskolatörténeti Mozaik, egyúttal különleges figyelmet fordít az intézmény a gyermekek szülei irányában is Bibliaiskola felnőtteknek című előadássorozatán keresztül. Az események megnevezései is szépen rávilágítanak arra a segítő szemléletre, amellyel az intézmény kíséri diákjai felnövekedésének útját, szellemi-lelki tudást és kapaszkodót nyújt számukra, egy közösség részeként gazdagítja készségeiket. Mindezekon túl családi háttérüket is támogatja lelkiekben, akiknek természetesen minden gyermek kibontakozásában is eredendő szerepük van, s amennyiben a pedagógusokkal együtt, velük összhangban biztosítják a megfelelő támasztékot, a lelkesítő, érdeklődési területre hangolt, elmélyülésre serkentő és szabad felfedezésre lehetőséget adó háttérrel, úgy bizonyosabban érhetnek célba gyermekeik.

³⁹ BALOGH–KOVÁCH, 2021, 7.

⁴⁰ ÉLLÁS–KISSNÉ MAKRA, 2010, 62.

⁴¹ Uo. 29.

A kibontakozás támogatása a megvalósult eredmények és a mögöttük álló munkálatok, személyi értékek megerősítésével

Az intézmény érezhetően megbecsüli a falain belül nevelkedő *tanulók és oktatóik eredményeit*, ezáltal tehetségének megmutatkozásait: az évkönyvek rendszeresen összegzik a helyi támogatások, díjak formájában is kifejeződő elismerések kiosztásának rendjét.⁴² Az eredmények pedig magukért beszélnek számos tantárgyi verseny-helyezés, sikeres nyelvvizsga, országos kompetenciamérési teljesítmény, kiváló érettségi, művészeti és sportsiker formájában.

Az évkönyvek tematikáját tekintve további visszatérő jelentős tartalmi kört képviselnek, ezáltal is a közösség számára egyaránt megbecsülendők azok a versenyeredmények, valamint pályázati eredmények, amelyek már a megszületésük útjában fejlesztő, támogató erővel bírnak, majd azon túl az intézmény teljessége számára értékes további erőforrásokat jelentenek, egyúttal kifejezik a befektetett munka gyümölcsozásának és a tapasztalatok hasznosulásának további lehetőségeit. Kifejezik az emberi képességek legjobb kifejeződési, megmutatkozási módját, ebben pedig azt a lehetőséget is, hogy kitartással, szorgalommal mindenki megtalálhatja önmagában a kiaknázható tárházat. Kreativitással továbbá olyan új tervezések, gondolatok irányába is elindulhat, amely az út végén egyedi, előrevívó értékek születését nyújtja önmaga és a közössége számára egyaránt. A megvalósult eredmények mintát és erőforrások merítésének lehetőségeit is hordozzák.

Nagyon szép megmutatkozása a tehetségek gondozásának a *publikációs* lehetőség nyújtása is. Minden évkönyv külön kitér minden kiemelkedő alkotásnak legalább egy részlete bemutatására, s ezáltal a tehetségek munkáinak produktumai megosztására. Bekerültek az évkönyvek oldalaira OKTV-dolgozatok, ballagási beszédek, de az intézményről szóló további publikációk, közöttük például doktorandusz tanárok publikációiból is részletek közlésre.

A tanulók és a kollégák *személyes megbecsülését* fejezi ki mindemellett névsorok bemutatása, amelyben összegzésre kerül a diákság, a tantestület és a dolgozók, szépen kifejezve mindezzel is azt, hogy egy oktatási-nevelési intézményben mindannyiukra szükség van a hétköznapiakban, így a gyermekek felnövekedésének útját is egyszerre kísérik, ezáltal hatással vannak azokra. Mindemellett az intézmény szellemiségének képviselőivé is válnak mindannyian, emberi kapcsolatok mintáit mutatják, munkáiknak, eredményeiknek a közösség teljessége is örvend, ezzel pedig újabb megerősítést is nyújt azok további gyarapodásához.

A személyi értékek támogatása fejeződik ki az évkönyvek oldalain az alapítók munkásságának megörökítésében, szóban vagy írásban kifejeződő gondolataik publikálásában, ezzel is képviselve a tiszteletet és annak megerősítését, hogy a jövő felé vezető út csak a múlt eredményeire építve, azokat tovább gazdagítva válhat teljessé. Hasonló személyes megbecsülésről, valamint az intézményben tanulók szemléletének tágitásáról is szól a különböző rendezvényekre való meghívott szakértő, kolléga, vendégelőadó névsorának rögzítése, továbbá az elhangzott előadásaik közlése. A legkülönbözőbb tudományterületek neves képviselői és

⁴² BALOGH–KOVÁCH, 2021, 9.

hivatásuk értékeit kifejező, képviselő közéleti személyiségek egyaránt megmutatkoznak a vendégek között, akik hitbéli elköteleződésük támaszával is példát mutatnak a legkülönbözőbb rendezvényeken megjelentek számára.

A kibontakozás támogatása életkori sajátosságok megerősítésével

Az évkönyvek felépítését követve további tematikus egységek fejezik ki a tehetség-gondozás iránti elkötelezettséget, kiemelten életkori bontást követve, intézményegységenként. A következőkben ennek csomópontjait, tendenciáit összegezzük.

Az *óvodák* szerepe egy gyermek felnövekedésének folyamatában és ezáltal képességei kibontakoztatásában egyaránt leginkább az *érzelmi biztonság* élményének támogatásában, „szeretetteli élményhez juttatásában”⁴³ ragadható meg. A Pécsi Református Kollégium legutóbbi, 2016–2020. közötti időszak eredményeit felölelő évkönyv óvodai tevékenységeinek bemutatásáról szóló írás ehhez illeszkedően kezdődhet Dorothy Lax Holtz gondolataival: „Ha a gyermekek biztonságban érzik magukat, megtanulnak hinni. Ha a gyermekek hitelesen élnek, megtanulják, mit jelent szeretni. Ha a gyermekek elfogadva és barátságban élnek, megtanulják megkeresni a szeretetet a világon”⁴⁴

Vallva továbbá, hogy „mindennek rendelt ideje van” (Préd 3, 1), a kisgyermekkorai nevelés alapvető célkitűzéseire törekszenek természetesen a Pécsi Református Kollégium óvodapedagógusai is: a gyermekiség értékeinek megőrzésével átadni annak üzenetét, hogy ők Isten egyszeri és megismételhetetlen teremtményei; szociális képességük nyilvánuljon meg kapcsolataikban, családban, közösségekben, baráti körben; álljanak helyt fizikailag, érzelmileg, lelkiileg és értelmileg a feladataikban; tudjanak és merjenek dönteni, legyenek nyitottak a teremtett világ dolgai felé. Életüknek legyen része a szeretetre való képesség, a rend, a tisztelet és az alázat, személyes hitük segítse felnövekedésüket.⁴⁵ „A krisztusi szeretetközösség megtapasztalása felemelő élmény kisgyermek és felnőtt számára egyaránt.”⁴⁶ – véli az óvodába járó gyermekek egyikének édesanyja.

Mindezen túl az eltérő fejlettségű gyermekekre szánt odafordulás is megmutatkozik, kiemelten a tehetséggondozáshoz kapcsolódóan: minden évben tehetséggondozó koordinátor vizsgálja meg a gyermekek képességeit, és a kirajzoló eredmények alapján a gyermekek tehetségműhelyekbe kerülhetnek. Ezeknek szakmailag minősített tematikája biztosítja a minél korábbi személyes kibontakozásokat, egyúttal az eredmények megvalósulását. A tevékenységek szervezése a többszörös intelligencia modelljén alapul, amely számos jelentősebb kisgyermekkorai tehetséggondozó programnak forrásául szolgál, hiszen magában foglalja a legkülönbözőbb készségterületek fejlődésének-fejlesztésének lehetőségét, egyúttal társas kapcsolatban érintődő (interperszonális) és személyiségen belüli

⁴³ Pécsi Református Kollégium Óvodájának Pedagógiai programja megfogalmazásában, In: HOPPÁLNÉ ERDŐ–KISSNÉ MAKRA–KOVÁCH, 2016, 35.

⁴⁴ BALOGH–KOVÁCH, 2021, 115.; HOPPÁLNÉ ERDŐ–KISSNÉ MAKRA–KOVÁCH, 2016, 28.

⁴⁵ BALOGH–KOVÁCH, 2021, 116.

⁴⁶ ÉLIÁS–KISSNÉ MAKRA, 2010, 40.

(intrap pszichés) készségterületeket.⁴⁷ Mindez a személyiség teljességére való figyelem nyújt segítséget abban is, ahogyan a gyermekek életre való felkészítése már óvodáskortól összefonódik a hitre segítségükkel is a Pécsi Református Kollégiumban.⁴⁸

A tehetségfejlesztő elhivatottságnak további szép kifejeződései partnerintézményekkel való együttműködés nyomán a gyermekek számára további gazdagító programok szervezése, például koncertlátogatások, Planetáriumi és a Zsolnay-műhelyben tett látogatások tágitják a gyermekek világlátását, teszik elérhetővé, hogy közvetlenül is megtapasztalhassák a tudomány és a művészetek eszköztárát, azok ihlető erőit is. A projektpedagógia olyan további lehetőséget biztosít, amely által a gyermekek érdeklődése nemcsak egyéni alkotásokban ölthet testet, hanem keresztyén szellemiséggel a közösség erőforrásait is megtapasztalhatják.

Az óvodai életben kibontakozó tehetséggondozás természetesen csak a tudás és talán még inkább a személyes összehangolódás erejével, megfelelő odaszánással, türelemmel bontakoztatható ki igazán. S mivel az óvoda nevelési feladatai között kiemelt a keresztyén értékek megismertetése, a hitbéli örökség továbbadása,⁴⁹ bemutatásunkat a legutóbbi, 2016–2020. évkönyvben megjelenített üzenettel zárjuk: „A szeretet és hűség ne hagyjon el téged, kösd azokat a nyakadba, s írd fel szíved kötáblájára. Így találsz kedvességre és jóindulatra Istennél és embernél!” (Péld. 3, 3-4)⁵⁰

A Pécsi Református Kollégium *általános iskolai* tagintézményeinek szerepe a tehetségek kibontakoztatásában az évkönyvek visszaemlékezéseit tekintve alapjaiban természetesen ugyanehhez a szellemiséghez fontos, hogy illeszkedjen. Ennek szép kifejeződései a bemutatáshoz választott bibliai igék, amelyek közül a szeretet, a békesség és a reménység megerősítéséhez kapcsolódó gondolatok a következők: „Minden dolgotok szeretetben menjen végbe.” (1Kor 16, 14)⁵¹ „békességet és nem romlást tervezek, és reményteljes jövőt adok nektek” (Jer 29,11).⁵² A jövő pedig továbbra is a bibliai értékeket és a múlt eredményeit megbecsülő, azokra közvetlenül építkező szakmai és lelki közösség által valósulhat meg.

Az általános iskolai tehetséggondozás pillérei a Pécsi Református Kollégiumban az összetett intézményrendszernek is köszönhetően különlegesen illeszkednek egymáshoz. A pedagógusok küldetése az egyes szinteken a közös szellemiség áldásával egymást is megerősíti, ezáltal hatékonyabbá is formálja: az érzelmi biztonság élménye az óvodáskori megerősítésen túl természetesen az általános iskolában is kísér tovább, más megfogalmazásban: az általános iskolai tehetséggondozásnak leginkább a gyermekek által magukkal hozott érzelmi és

⁴⁷ NAGY Jenőné: *Tehetségigéretetek gondozásának elmélete és gyakorlata*, Óvodapedagógusok Országos Szakmai Egyesülete, Szolnok, 2012.

⁴⁸ HOPPÁLNÉ ERDŐ–KISSNÉ MAKRA–KOVÁCH, 2016, 31.

⁴⁹ ÉLIÁS–KISSNÉ MAKRA, 2010, 39.

⁵⁰ BALOGH–KOVÁCH, 2021, 125.

⁵¹ ÉLIÁS–KISSNÉ MAKRA, 2010, 128.

⁵² HOPPÁLNÉ ERDŐ–KISSNÉ MAKRA–KOVÁCH, 2016, 42.

társas készségekre, valamint személyiségük teljességére fontos építkezni.⁵³ Mindennek is szerepe van abban, hogy „innovatív alkotó légkör alakuljon ki, ahol a részvétel és az aktivitás egyre erősödik”.⁵⁴

A személyes bevonódás, a mindenkit megérintő légkör közvetlen segítséget jelent az elmélyülés, az érdeklődési terület alaposabb felfedezésének vágya szempontjából, amely pedig a kreatív látásmód szabadságával együtt újfajta felismerésekhez is segítheti az egyént. A minőségi tevékenységszervezés, a komplex megközelítések és az érzelmi nevelés egyaránt az általános iskolai tehetségsegítés iránymutatóivá válhattak, bizalmi kapcsolaton alapuló mentori támogatással.⁵⁵

A tehetség gondozás közvetlen eszköztárát többek között további gazdagító programok segítik: a gyermekek tehetségműhelyekhez kapcsolódhatnak, melyek minősített szakmai program alapján jelentős eredménynek tekinthetnek nemcsak a halmozottan hátrányos régióban is megtartó erejét az intézménynek (lemorzsolódás a régió adatainál jóval kevesebb), hanem versenyeredmények folyamatos megerősítő visszajelzését a befektetett munkálatok hatékonyságáról. A tehetségműhelyek tematikája egyaránt érinti a matematika, a drámajáték és a zene világát, valamint Játékos történelem címmel komplex tehetségfejlesztési programként működik az iskolában. Azáltal pedig, hogy a gyermekek rátalálhatnak érdeklődési területük szerint őket foglalkoztató gondolatkörökre, hosszabb távon is kapaszkodót és felfedezési lehetőségeket találhatnak azokban. Az infrastruktúra gyarapodása lehetővé tette azt is, hogy egyes tantárgyakat ún. nívócsoportos bontásban is tanuljanak a gyermekek.

A tehetségek számára versenyek is lehetőséget biztosítanak a bennük rejlő legjobb képességek megmutatására, többek között pl. „Húshagyó keddi” mesemondó verseny, Aranyág-tehetségnap, mesék tematikájára építkező Kulturális és tehetségnap, Levéltári pedagógiai program, Gimnáziumi természettudományi gyakorlatok, valamint további lehetőségként Olvasó és országismereti táborban, Angol táborban és Bárka táborban is kipróbálhatták magukat. A Pécsi Református Kollégium általános iskolai tagintézményei és pedagógusai érezhetően a tehetségek gazdagító programjainak széles tárházát biztosítják a gyermekek legjobb képességei megmutatkozásához. Mindezzel is nagy segítséget nyújtanak Leonard Bernstein gondolatának teljesüléséhez: „A tanulás azért van, hogy rájöjjünk, mihez van különleges képességünk.”

A középiskolai tehetség gondozás küldetése ugyancsak a Biblia szavaival válhat teljessé az intézményben, a 2016–2020. évi évkönyv kapcsolódó bemutatása nyomán az összetartozás gondolatának megerősítésével: „...teljes alázatossággal, szelídséggel és türelemmel; viseljétek el egymást szeretettel”. (Ef 4, 2)⁵⁶

A korosztály képességeinek kibontakoztatását az életkor feladataihoz is illeszkedő programok segítik, továbbra is kifejezve a személyiség teljességére való érzékeny figyelmet. Többek között programok szerveződtek Érettségire hangoló

⁵³ Az intézmény kiemelten tekint az óvoda-iskola átmenet időszakára: nagycsoportos óvodásokat *Nyitva van az aranykapu* címmel programsorozat várja az iskolával való ismerkedés, az új szokásrend megismerésének folyamatában. In: BALOGH–KOVÁCH, 2021, 141.

⁵⁴ Pintérné Lázok Orsolya igazgatónő gondolatai, In: BALOGH–KOVÁCH, 2021, 129.

⁵⁵ Pintérné Lázok Orsolya igazgatónő gondolatai alapján, In: BALOGH–KOVÁCH, 2021, 129–130.

⁵⁶ Uo. 256.

címmel, Középiskolás Fiatalok Lelki Iránytűje (Kifli) bibliaóra, Az öt szeretetnyelv – projekthét a Házasság hete alkalmából címmel, imaséta A tékozló fiú protestáns iskoladráma feldolgozásával és kapcsolódó kérdések személyes feldolgozásával, illetve a digitális oktatás tanulságainak közös átgondolására, bizonyágtételre is lehetőséget adó Ajtó – hitéleti magazin.

A tehetséggondozás gazdagító programjainak köre az intézmény szakmai kapcsolatrendszere segítségével szakterületenként is lehetőségeket nyújt képességeik kibontakoztatásához: többek között a Pécsi Tudományegyetem különböző Karaival és Kutatóközpontjával, illetve a Budapesti Műszaki Egyetemen való együttműködések által, mindemellett továbbra is biztosítva a lelki kapaszkodó szerepét. Zenei, nyelvi és sporttehetségek megmutatkozásán túl kiemelendő a Talentum Tehetséggondozó Konferencia, amely vándortábor keretében ad lehetőséget a Kárpát-medence református középiskoláinak tehetséges, a tudomány, a magyarság és a reformátusság mellett elkötelezett diákjai számára az együttlétre. 2018-ban a központi téma a drónok világához kapcsolódott, amely napjaink digitális fejlődésének részleteit tette közösen feldolgozhatóvá.

A középiskolások számára mindemellett további lehetőség nyílik bekapcsolódni a Soli Deo Gloria Református Diákmozgalom zárandoklataiba, amelynek ugyancsak jelentős szerepe van a találkozások mellett a belső utak járásában, ezáltal az elmélyülésben. Kiemelt téma volt az egyik zárandoklat alkalmán a jelenlét megélése, amelyre csendes erdei séta és gondolkodás is közelebb segíthette a résztvevőket. A tehetséggondozás folyamatában mindennek a belső figyelemnek, a kitartó belső átgondolásoknak nagy jelentősége lehet akár új összefüggések megtalálásának hátterében.

Hasonlóan középiskolások programjai között kapott helyet a Nem vagy egyedül! program, amelynek nyomán a ráhangolódás készségének, az elmélyülésnek további mélységei válhattak tudatosabbá. „Az empátia különös és hatalmas dolog. Nincs kész forgatókönyv rá. Nincs helyes és helytelen módszer. Egyszerűen figyelni kell, kitölteni a teret, visszafogni az ítélezést, érzelmileg kapcsolódni a másikhoz, és átadni a csodálatos gyógyító erejű üzenetet: nem vagy egyedül.”⁵⁷

Különleges egységbe formálja a Pécsi Református Kollégium tehetséggondozó szemléletét az *internátusi tehetséggondozás*. A legújabb évkönyvben a következő bibliai gondolattal tekint vissza Sümegi Péterné, az internátus vezetője: „...ti magatok is mint élő kövek épüljétek fel lelki házzá...” (1Pt 2, 5)⁵⁸ Az Ige szava által megerősödhetünk abban, hogy a keresztyén szellemiség lelki építkezése az élet minden területén kell kísérjen, egyúttal a több évszázados református kollégiumi hagyományok nyomdokaiban nemcsak otthont, hanem hosszú távon is értéket, támaszt jelentő példát fontos átadni, végső soron a keresztyén identitást erősíteni a diákokban.

A kollégiumi nevelés és abban a tehetséggondozás szerepe alapjaiban komplex személyiségfejlesztésként tekinthető, összetett, sokszínű tevékenység. A kollégiumi nevelőtanár hivatása olyan különleges, közvetlen személyes, bizalomteli kapcsolatként bontakoztathatja ki a tehetséggondozást, amely valóban csak ezen

⁵⁷ Részlet Brené Brown: *Bátraké a boldogság* című írásából, In: BALOGH–KOVÁCH, 2021, 260.

⁵⁸ Uo. 339.

intézményben valósulhat meg, a hosszú távú együttélésnek is köszönhetően. Így mutatkozhatnak meg azok a sajátos, akár nehezebb helyzetek és élmények is, amelyek megterhelőek lehetnek a tehetséges személyiség számára, így fontos, hogy a családjától távol se maradjon egyedül a megküzdéssel.⁵⁹

A református kollégium szintén nemcsak egyéni, hanem közösségi erőforrásokat is gazdagítani törekszik, melynek a hagyományokhoz hű kifejeződése a diákpresbitérium működésének támogatása, ezzel is „az egymás iránti felelősségvállalás érzékenységét fejleszteni, a közösség építését szolgálni”.⁶⁰ A Diákpresbitérium SZMSZ-ének Preambuluma alapján a legfőbb cél segítséget nyújtani „hitbeli növekedésükben, tanulmányi előmenetelükben, hogy gyarapodjanak bölcsességben, testben, Isten és emberek előtt való kedvességben. Ugyanezen lelkiülettel kívánja segíteni és szervezni a diákok közösségi életét, és ellátni érdekképviseletüket az internátuson belül.”⁶¹

A református kollégiumok életét hagyományosan egyfajta önképzőköri működési rend is kísérte, mely által tudományos és művészeti gyarapodás is válóra válhatott.⁶² Mindez kifejeződik napjainkban is: a diákok tehetségének támogatásához kapcsolódóan az Internátus tevékenységében kiemelt szerepet kapnak a versenyeken való megmutatkozás lehetőségei. Kiemelendő többek között az Interaktív helytörténeti vetélkedő, amely által szépen kifejeződik a régió múltbeli értékeinek megbecsülése, valamint a Wass Albert versmondó verseny, melynek üzenetével a nemzetszeretet és a keresztyén hitvallás válik átélhetővé. Más kollégiumokkal való szakmai együttműködések által valósulhatnak meg további versenyeken való megmérettetések, amelyek újabb készségeket tesznek megtapasztalhatóvá, pl. Istenes versek versmondó verseny, Hogyan mondjam el neked? nyelvi vetélkedő, Őkoki természettudományi vetélkedő.

Az Internátus életéről így osztják meg élményeiket az érintettek: „A Refis közösség, tapasztalataink szerint, sokkal barátságosabb és elfogadóbb, mint bármelyik másik világi kollégium. Véleményünk szerint ez köszönhető a református hitre való nevelésnek is.”⁶³

A Pécsi Református Kollégium elköteleződése a diákok legjobb képességeinek kibontakoztatásában az intézmény évkönyveinek nyomán érezhetően mély gyökerekre vezethető vissza, és a hit pilléreinek átélésével biztos talajra építkezik. A tehetséggondozó tevékenységek gazdagsága a képességterületek lehető legszélesebb körét törekszik támogatni, személyre hangolt figyelemmel, a tudás átadásának és további készségek megerősítésének reménységével gyarapítani. Ahhoz, hogy mindenki rátalálhasson a számára elrendelt útra és megsokszorozhassa a benne rejlő értékeket, az intézmény pedagógusai küldetésüknek tekintik életkori és személyiségbeli sajátosságok figyelembe vételét, és olyan lelki támaszt nyújtani, amelynek segítségével meg is valósulhat a kibontakozás. A hit mindvégig kapasz-

⁵⁹ FEHÉR Ágota: *Református kollégiumok a tehetséggondozás szolgálatában*, Várható megjelenés: Selye János Egyetem XIII. Nemzetközi Tudományos Konferenciája tanulmánykötete, Komárno, 2022. (Továbbiakban: FEHÉR, megjelenés alatt.)

⁶⁰ Sümegi Péterné, In: BALOGH–KOVÁCH, 2021, 339.

⁶¹ Uo. 352.

⁶² FEHÉR, megjelenés alatt.

⁶³ BALOGH–KOVÁCH, 2021, 353.

codót jelent az úton, s az intézmény lelkipásztorai a belső megtapasztalásnak, az átélésnek ugyancsak támaszaiként kísérik a gyermekeket, fiatalokat. Bízva abban, hogy a Pécsi Református Kollégiumban megvalósuló különlegesen sokrétű nevelés sokak számára közvetlen segítséget jelenthet, Fodor Ákos intézményi lelkipásztor szavai megerősítenek a szellemi, hitbéli és érzelmi elköteleződésben, egyúttal a belső bölcsesség megszületésének és általa a tehetségek kibontakozásának forrásaivá válhatnak: „Adja Isten, hogy szívünkben is megszülessen, és beragyogja életünket! Ámen.”⁶⁴

⁶⁴ HOPPÁLNÉ ERDŐ–KISSNÉ MAKRA–KOVÁCH, 2016, 140.

Irodalom

- ÁCS Marianna–SZIGETHI Katalin (szerk.): *A Pécsi Református Kollégium Gimnáziumának és Általános Iskolájának évkönyve 2002–2006.*, Pécsi Református Kollégium Gimnáziuma és Általános Iskolája, Pécs, 2006. http://www.pecsirefkoll.hu/images/konyvtar/fajlok/sajat_kiadva-nyok/evkonyv2002_2006.pdf
- BALOGH János–KOVÁCH Péter (szerk.): *A Pécsi Református Kollégium évkönyve 2016–2020.*, Pécsi Református Kollégium, Pécs, 2021. http://www.pecsirefkoll.hu/images/intezmeny/fajlok/prk_evkonyv_2020_webre.pdf
- BÉKÉSI Sándor: *A református karakter*, Confessio, 2018/1. <https://confessio.reformatus.hu/v/a-reformatus-karakter/#page1>
- ÉLIÁS Katalin–KISSNÉ MAKRA Ildikó (szerk.): *Pécsi Református Kollégium Gimnáziumának, Általános Iskolájának és Óvodájának évkönyve 2006–2010.*, Pécsi Református Kollégium Gimnáziuma, Általános Iskolája és Óvodája, Pécs, 2010. http://www.pecsirefkoll.hu/images/konyvtar/fajlok/sajat_kiadva-nyok/PRK_evkonyve_2006-2010.pdf
- FEHÉR Ágota: *Református kollégiumok a tehetséggondozás szolgálatában*, Várható megjelenés: Selye János Egyetem XIII. Nemzetközi Tudományos Konferenciája tanulmánykötete, Komárno, 2022. DOI: <https://doi.org/10.36007/4096.2022.25>
- HOPPÁLNÉ ERDŐ Judit–KISSNÉ MAKRA Ildikó–KOVÁCH Péter (szerk.): *A Pécsi Református Kollégium Gimnáziuma, Szakközépiskolája, Szakiskolája, Általános Iskolája és Óvodája Jubileumi évkönyv 2010–2016.*, Pécsi Református Kollégium, Pécs, 2016. http://www.pecsirefkoll.hu/images/konyvtar/fajlok/sajat_kiadva-nyok/PRK_evkonyve_2010-2016.pdf
- HOPPÁL Péter–SZABÓ Gábor (szerk.): *A Pécsi Református Kollégium Gimnáziumának és Általános Iskolájának jubileumi évkönyve 1992–2002.*, Pécsi Református Kollégium Gimnáziuma és Általános Iskolája, Pécs, 2002. http://www.pecsirefkoll.hu/images/konyvtar/fajlok/sajat_kiadva-nyok/PRK_evkonyv_1992_2002.pdf
- KODÁCSY Tamás: *Tehetség és kompetencia a Bibliában*, Magyar Református Nevelés, 2010/3. 2–10. http://rpi.reformatus.hu/hatteranyagok/MRN/MRN3_170x238_Belivek_2010Okt_Press.pdf
- KRISTEN, Nicholson-Nelson: *A többszörös intelligencia*, Szabad Iskoláért Alapítvány, Bp., 2007.
- NAGY Jenőné: *Tehetségígéreték gondozásának elmélete és gyakorlata*, Óvodapedagógusok Országos Szakmai Egyesülete, Szolnok, 2012.

Abstract

The main mission of our educational institutions is to develop the abilities of the students, which can be achieved in all types of institutions with the help of personalized attention in accordance with its spirituality. Reformed colleges play a special role in this service, which, regardless of the social status of the families, have been able to provide a second home for those who want to study and thrive in humanity. In this paper, we review the unfolding of the exemplary mission of the Reformed College of Pécs from the point of view of how talent management is realized in this particularly complex institutional system. As a source, we analyze the yearbooks of the institution by analyzing the content of the entries and writings related to the topic.

